

ЙОРДАН ЙОВКОВ
ПОСЛЕДНА СРЕЩА

chitanka.info

Случи се най-лошото: Захария продаде чифлика. Онова, което само се шепнеше и кое му вярваха, кое не, най-после стана. Един гражданин, един „праматарин“, какъвто беше Захария, не можа да запази имота на хаджи Петра. Чифлика го купи Черню от Сърнено, богат селянин, комуто собствената земя все му не стигаше, тъй като имаше много синове и много дъщери. От няколко дена насам Черню непрекъснато сновеше между Сърнено и чифлика. Той и сега, в тая минута, беше пак при Захария в господарската къща. Колата му го чакаше долу на пътя.

Слугите, смутени, умислени, стояха пред дама и навъсено поглеждаха към тая чужда каруца. И конете, и каруцарят им се виждаха дръзки и надменни. А когато и Черню се появи на чардака, изпращан от Захария, и той не им хареса: чист, спретнат беше тоя старец, с бозяви потури и морав пояс; усмихваше се с благост, с доброта, но тънък ум и добре направена сметка личаха на лицето му. Като го гледаха, слугите лесно разбираха защо чифликът се изплъзна из Захариевите ръце и мина в неговите.

Захария като че го беше срам да се покаже, изпрати Черня и пак се прибра в къщи. При слугите дотърча Галунка.

— Знаете ли какво има? — каза тя, зарадвана. — Господарят се кара с Черня, изпъди го. Слушах ги, като им правех кафето. Не си давам имота, казва, нямам имот за даване. Ще ти върна, казва, капара, дай ми подписа назад, ти ме измами. Тъй му каза. Май че работата ще се развали.

Слугите се спогледаха усмихнати. Само Петър овчарят не повярва.

— Пие ли пак ракия Захария? — попита той.

— Пие, ами. Кога не е пил.

— Е, тогаз, той само си приказва тъй. Продажбата си е продажба, то не се връща.

Слугите се помайваха, не им се похващаше нищо, макар да имаха работа. Сега Захария взе да вика при себе си Василя. Васил няколко пъти дохожда в малката къщичка, гдето живееше, вземаше тефтери, вземаше разни книжа и пак се връщаше при Захария. Слугите усетиха, че става пак нещо. Забелязаха, че след като поприказва малко с Василя, Галунка стана много замислена, поизтри ръцете си с

престилката и си влезе. След малко Ерофим мина покрай прозорците на малката къща, дойде и каза:

— Галунка плаче.

Не чакаха много, за да научат какво беше станало. Васил, зачервен, ядосан, повика Марина и му каза:

— Марине, да приготвиш две каруци. Тури ритли на едната. Ще си пренеса едно-друго в града. Отивам си, напущам вече...

Чистосърдечен, какъвто си беше, Захария открито си каза самата истина: всичко ставаше по волята на жена му, на Севастаца. Тя искаше да се продаде чифликът. Тя също беше писала, че след два-три дена ще си дойде, но не иска да завари в чифлика Василя и Галунка. Те трябваше да си идат преди нея.

Макар да беше си поплакала, Галунка пак се развесели.

— Ще си идем пък в града, какво — говореше тя. — И в града е хубаво. Имаме си къща, ще си живеем. Кога да е трябвало да идем там, нали имаме деца за училище. Не я е срам Севастаца. Да казва, че Васил я бил окрал. Какво и е взел Васил, я да каже? Васил и запази имота. Ако не беше Васил, нямаше да остане и туй, дето сега го има. Нека, нека се насади сама...

На другия ден, с цялата си покъщина, натоварена на две кола, Васил и Галунка заминаха. След други два дена с каруците, които се върнаха от града, си дойде Севастаца.

Сега и Захария се показва навън от господарската къща. С пребледняло, безкръвно лице, подпухнал, със зачервени очи, като да не беше спал, той вървеше след Севастаца, когато тя обикаляше из чифлика. Като че си отмъщаваше някому, суха, черна, с пламнали зли очи, тя нареждаше кое ще остане, кое ще се занесе в града, кое ще се продаде. По нейна заповед повикаха трима-четирма турци-кърджалии, които прекупваха кокошки из селата. Тозчас взеха да ловят кокошките, затворени от по-рано в курниците — дигна се голям шум и крясък. Прекупвачите напълниха кафезите, нато-варени на дребничките им кончета. Севастаца подигна очи и към покрива, гдето бяха гълъбите, като че помисли и тях да продаде, но не каза нищо. До стълбите, преди да си влезе, тя каза на Марина:

— Утре никакъв добитък няма да се изкарва навън. Всички волове и крави, всички коне и овцете ще се закарат на пазаря в града.

А сега кажи на слугите да дохождат един по един да си видят сметката и да им платя.

До вечерта Севастица плати на всички слуги. Никой не можеше да се оплаче — всеки, каквото имаше да взема, получи си го, взе дори нещо отгоре. Слугите си получиха всичко, но все пак не бяха весели, камък тежеше всекому на сърцето. Като се върна вечерта от господарската къща, Марин каза:

— Много му е мъчно на господаря, много. — Марин постоя замислен, след туй шепнешката каза: — Чух го как се молеше: моля ти се, казва, Севастице, няма да пия, ще работя, недей само продава чифлика. Защо ще го продаваш? Готов имот, хубав имот. Аз ще работя, ще видиш как ще работя. Моля ти се, казва, послушай ме, не го продавай...

— А тя?

— Как, казва, искаш да стоиш тук и да пиеш? И да тичаш подир чуждите жени? Не може, казва. Всичко ще продам.

— Бре, че инат жена! — каза Петър овчарят. — Как да не му е мъчно на Захария? Пари се печелят, ама эмя мъчно се печели. Имаш ли земя, дръж я...

На сутринта пред господарската къща, под големия салкъм, чакаше каруцата, впрегната в големите сиви коне. Севастица и Захария се качиха. Може това, което бе разказал Марин, да беше вярно, но Захария изглеждаше доста весел, усмихваше се. Слугите се събраха около тях за последен път. Севастица каза:

— Ние си отиваме. Ерофим ще остане тука, а вие, както ви казах, ще докарате добитъка в града. Какво е днес? Четвъртък ли? Вие и полека да вървите, тая нощ ще стигнете в града. Утре добитъкът ще си почине, а в събота ще го изкараме на пазаря. Там ний пак ще се видим. А сега сбогом.

И си заминаха. Слугите и те се застыгаха за път, приготвиха се и тръгнаха. Мъже бяха, не идеше да плачат, но не им беше добре, стесняваха се един от други, гледаха се с овлажнели очи, кашляха и току викаха на Ерофима:

— Сбогом, Ерофиме! Е, хайде, остани си, Ерофиме!

И това „сбогом“, и това „остани си“, което всеки час повтаряха, беше за чифлика, не за Ерофима.

Тръгнаха. Овцете с Петра овчаря и Давидка — дълга върволица, навели глава от жегата — тръгнаха направо през полето. Из пътя, като голяма черда, се проточи едрият добитък. Тук бяха всички волове. Балана, Чивгата, Текеша, Карагъоза и всички други. После всички крави, всички коне. Тук беше и старата черна кобила, сестрата на Айа, тук беше и първескинята телица с малкото си теле. Дигна се прах. Понякога изцвилваше кон или измучаваше крава. На слугите се струваше, че добитъкът — волове, крави, коне току поглеждат назад и се опитват да се върнат. Слугите подвикваха и ги връщаха в пътя.

Сърнено беше близо и скоро бяха там. Очите на всички се насочваха към съборената вятърна мелница на баира, до която беше къщата и работилницата на Велико железарина. Не можеха да минат оттук и да не се видят с него, с Василена и с Аго. Освен пътя, който отиваше за града, и друг път, откъм горните села, минаваше оттук, тъй че Велико, който покрай железарството подковаваше и коне, не оставаше без работа. Като видяха слугите и добитъка от чифлика, и той, и Василена излязоха насреща:

— Добре дошли! Добре дошли! — викаха и двамата.

Василена се здрависваше поред с всички. Тя беше все тъй хубава, поизтъняла, с избистрено лице, с добър кротък блясък в черните си очи. Червеният елек, подигнат малко над кръста, който стягаше здравите и гърди, беше поразкопчан, както бива у младите майки, кога кърмят. Зад Василена идеше Аго. Дебелият му гърлест глас гърмеше, смееше се.

— Отиваме си, развалиха ни гнездото-каза Петър овчарят. — Ще закараме добитъка на пазаря, а ний няма да се върнем веке...

Марин се шегуваше:

— Аго направи добре. Усети какво ще става и навреме избяга. Хитър е Аго...

— И вий няма да останете на пътя — каза Василена. — Елате, елате да седнете да си починете.

Вън на сундурмата Василена подаде на всекиго възглавница. Насядаха всички.

— То е тъй — каза Петър овчарят, като взе да цъка с огниво, за да запали цигарата си. — То е тъй, гладни няма да останем, ама птичката ходи, ходи през морето и пак се връща, дето и е гнездото. Като се научи човек, мъчно е. И за нас е мъчно, и за добитъка е мъчно.

Къщите на селото бяха по-настрана, около Великовата къща имаше поляна, на която добитъкът се спря и се запаса. Овцете бяха само по-надалече, при тях остана Давидко. Макар Велико и Василена и да знаеха всичко, което беше станало в чифлика (Галунка и Васил също бяха минали оттук), те пак трябваше да попитат за туй, за онуй, пък и слугите чувствуваха нужда да изкажат някому болката си. Приказваха, кое се окайваха, кое се шегуваха. Споменаха и чичо Митуша, който почиваше там някъде между белите кръстове в гробищата на Сърнено.

Както пасяха, воловете бяха наближили. Напред бяха Балана и Чивгата — бели като сняг, с големи рога като на елени.

— Ще се разпилседобитъка — каза Марин, — кой знае кой ще му бъде господаря, кой ще го гледа.

— Човек всякак може — каза Петър овчарят.

— И ще се оплаче, и свой ще намери. А добитъка, а добитъка... На него какво му е, никой не знае... Като няма език да каже...

Балана беше дошел до плета и като гледаше спокойно с влажните си черни очи, лизна се с езика си по задния хълбок, след туй взе да се почесва о един кол. Усмехнатата, с пъргави крачки, Василена отиде при него и го замилва с ръка. Може Балан да позна гласа и — спря се, не мърдаше, само по-затваряше очи.

— Балан, Балан... Къде отиваш, Балан? Къде отиваш? — говореше му Василена и го милваше. Кой ще те купи, Балан? На кого ще работиш? Кой ще те гледа? Ще те гледат ли хубаво, Балан? Кажу, Балан... кажи...

Отведнаж тя се спря, похвана се за челото, замисли се. После се обърна и със строго, обтегнато лице, без да погледне някого, дойде до къщата, опря се с лицето си към стената и стройното и тяло, от кръста нагоре, се затресе от плач. Всички млъкнаха.

Велико, както си беше по риза, със запретнати ръце, як, здрав, с къдрава коса, усмихнат, погледа, погледа Василена и каза:

— Е, защо плачеш сега? И ти като децата.

— Мъчно ми е, пък какво — каза Василена. Тя се обърна и с насълзени очи погледна пак Балана, Чивгата и всички волове.

В къщи заплака дете. Василена избърса набързо очите си и влезе вътре.

— Свят, свят... като тиквен цвят — каза Петър овчарят и въздъхна.

След малко Василена пак излезе. Тя носеше детето си, малко още, издигаше го към лицето си, говореше му, радваше му се. И никакви следи нямаше от плача по лицето и — усмихната беше, щастлива.

— Е, сега ний да си вървим — каза Петър овчарят.

Велико и Василена ги спряха в един глас.

— Къде ще вървите? — каза Василена. — Ще се нахраним, че тогаз.

Тя остави детето на Велика, а сама отиде да сложи софрата. Останаха още час и повече. Храниха се, приказваха. Шегуваха се с Аго. После станаха да си ходят. С Давидко, който, висок като върлина, стърчеше над овцете, като на кривака си беше нарамил ямурлука си, си взеха сбогом отдалеч, като му махнана с ръка. Другите тръгнаха, като подбраха добитъка пред себе си. Очите на Василена пак овлажняха, но сега тя се усмихваше.

— Сбогом! Сбогом! — викаше тя всекиму, навеждаше се след туй и жадно целуваше детето си.

Велико се залови за работа, зачука. Василена остана на двора, ходеше назад-напред, ту говореше галено на детето си, ту му пееше, за да го бави. И все гледаше към пътя. Като се повръщаше назад, погледът и случайно съзря Аго. Той стоеше до обора, опрян на лопатата, с която беше ринал, и през плета гледаше към пътя. С едната си ръка, с дланта, той изтри едното си око, после другото и пак се загледа. Добитъкът, като се трупаше близо един до друг, обгърнат от слънчевия прах, вече се закриваше. През баира отгатак преваляха и овцете. До едно време се виждаше само Давидко, след туй и той се изгуби.

Издание:

Йордан Йовков, „Събрани съчинения в шест тома“, Том трети; „Български писател“, С. 1977. Под общата редакцията на Симеон Султанов.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.